

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ile Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin İncelenmesi

¹Yrd. Doç. Dr. Birsal Aybek ve ^{*2}Nilgün Sakar

¹Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı

^{*2} Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı

Özet

Bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarını ve algıladıkları mesleki etik ilkelerini belirlemek, aynı zamanda da öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasındaki ilişkiyi saptamaktır. İlişkisel tarama modelindeki betimsel araştırmanın evrenini Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci ve dördüncü sınıflarda okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Örneklemi ise random yoluyla seçilen 560 (269 kişi birinci sınıf, 291 dördüncü sınıf) öğretmen adayı oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Özelçi (2012) tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova (2011) tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” olmak üzere üç farklı ölçme aracından yararlanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde Mann Whitney-U, ve Pearson Korelasyon analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı, ancak cinsiyete göre ise, öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında “kız” öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel düşünme, eleştirel düşünme tutumu, etik, mesleki etik, öğretmen adayı.

Abstract

The main objective of this study is to determine critical thinking attitudes and the principles of professional ethics perceived by prospective teachers as well as the relationship between critical thinking attitudes and the principles of professional ethics of prospective teachers. The population of the descriptive study is consisted of the first and fourth grade prospective teachers at the Cukurova University Faculty of Education. Relational screening model was used in the study. In addition, the sample constitutes 560 prospective teachers who were randomly selected (269 of them are in first grade while 291 them are in fourth grade). During data collection process, three different assessment instruments including "Personal Information Form" developed by the researcher, "Critical Thinking Appraisal" which was developed by Özelçi (2012) and "Code of Professional Ethics Scale" developed by Manolova (2011) were used Mann Whitney-U and Pearson

Correlation analysis were used with a view to analyzing the data. Based upon the research findings, it was found that critical thinking attitudes and the principles of professional ethics of prospective teachers do not differ depending on class level; whereas the principles of professional ethics perceived by prospective teachers differ significantly in favor of the 'female' students in terms of the total scores obtained from the scale and those derived from the subscales. Besides, it was determined that there is a low level of positive and significant relationship between critical thinking attitudes and the principles of professional ethics perceived by prospective teachers.

Key words: Critical thinking, attitude of critical thinking, ethics, Professional ethics, prospective teachers

1. Giriş

Küreselleşen dünyada bilginin hızla yayıldığı bir toplumda bilgilerin kontrol altına alınması önemli bir sorunu beraberinde getirmiştir. Gelişen ağ toplumunda ilgili, ilgisiz, doğru ve yanlış bilgiler birbirine karışmakta ve bu bilgiler toplum tarafından sorgulanmadan benimsenmektedir. Geleceğin güvenilir ve doğru bilgilere sahip bireylerini yetiştirmede bu durum önemli bir sorun teşkil etmektedir [1]. Günümüz toplumunda karşılaşılan birçok sorunun çözümünde eğitim çare olarak görülmektedir. Toplumdaki yolsuzlukların, etik sorunların, duyarsız yurttaşlığın çözümünde ilk akla gelen yol eğitim olmaktadır [2].

Eğitim işi, insan gereksinimlerinin çokluğu ve çeşitliliğine bağlı olarak gün geçtikçe zorlaşmakta, kazanılan her yeni beceri hemen arkasından kazanılması beklenen bir ya da birkaç yeni beceriyi öğrenmeyi gerektirmektedir. Günümüzde, artık okullarda beklenen en önemli görev, demokratik, yaratıcı, üretici, eleştirel ve çok yönlü düşünebilen, öğrenmeyi öğrenen, problem çözebilen, insanlara saygılı ve düşüncelere hoşgörü ile bakabilen sorumlu vatandaşlar yetiştirmektir [3]. Bu bireylerin yetiştirilmesinde de en büyük sorumluluk öğretmenlere düşmektedir. Günümüzde özellikle insan ilişkilerinin oldukça yoğun olduğu öğretmenlik mesleğinde de öğretmenlerin kendilerini her yönden geliştirmeleri bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilhassa öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisine ve etik standartlara sahip olması günümüzün gerektirdiği özelliklerdendir. Çünkü bu iki özellik eğitim sistemi içinde kimi zaman ihmal edilmektedir.

Düşünme doğuştan sahip olduğumuz bir beceri iken bu beceriyi doğru ve etkili kullanabilme noktasında düşünmenin önemli bir boyutu olan eleştirel düşünme karşımıza çıkmaktadır. Cüceloğlu eleştirel düşünmeyi; kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkalarının düşünce süreçlerini göz önünde tutarak, öğrendiklerimizi uygulayarak kendimizi ve çevremizde yer alan olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize zihinsel süreç olarak tanımlamıştır [4]. Eleştirel düşünme her ne kadar bir beceri olarak tanımlanmış olsa da, bu becerilerin kullanımının arka planında tutum ve eğilimler önemli rol oynamaktadır. Bireylerin eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları onların eleştirel düşünür olarak tanımlanmalarına yetmemektedir. Sahip olunan becerilerin işe vuruk olarak kullanılmaları da beceriye sahip olmak kadar önemlidir. Bu noktada ise karşımıza bireyleri davranışlarına yön verdiği düşünülen tutum ve eğilimler çıkmaktadır [5]. Eğitim sisteminde rol ve model olarak değerlendirilen öğretmenlerin de olumlu eleştirel düşünme tutumuna sahip olması beklenmektedir. Öğretmenlerin sahip olması gereken bir diğer özellik de etik standartlardır. İyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kavramları inceleyen, değerler

ve standartlar sistemi olarak tanımlayabileceğimiz etiğin özünde doğru ve yanlış ölçütleri yatmaktadır. Söz konusu bu doğru ve yanlış ölçütler şüphesiz ki tüm mesleklere ilişkin uygulamalarda gündeme gelmektedir. Günümüzde diğer mesleklerde olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de, meslek etiğine uygun davranışlar gösterilmesi büyük önem taşımaktadır [6]. Paul, öğrencilere ahlak ve karakteri, zorlama ya da sistematik ödüllendirme olmadan nasıl kazandırabiliriz sorununa, etik programının kalbine eleştirel düşünmeyi yerleştirmenin önemini vurgulayarak çözüm getirmiştir [7].

Öğrencilerin olumlu eleştirel düşünme tutumu geliştirmeleri ve etik davranışlar sergileyebilmeleri, ancak öğretmenlerinin de olumlu eleştirel düşünme tutumu geliştirmiş olmaları ve mesleki etik ilkelere uygun davranışlar sergilemeleri ile mümkün olacaktır. Dolayısıyla öğretmen yetiştirirken öğretmen adaylarının bu eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerinin ne düzeyde olduğunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmanın temel amacı, öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerini belirlemektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara da yanıt aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkeler cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkeler sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?
3. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, örnekleme yoluyla evren hakkında kestirimlerde bulunmak ve genellemeler yapma amacını gütmektedir. Genel tarama modelleri de kendi içinde “tekil arama modeli” ve “ilişkisel tarama modeli” olmak üzere iki grupta incelenebilir. İlişkisel tarama modeli, genellikle birden çok değişken arasındaki etkileşimlerin belirlenmesinde kullanılır. Korelasyon, t-testi, varyans analizi ve çoklu regresyon gibi istatistiksel teknikler yardımıyla değişkenler arasındaki ilişkiler belirlenebilir ya da grup ortalamaları karşılaştırılabilir [8].

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2013–2014 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan öğretmen adayları oluşturmuştur. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde okuyan bütün programların (Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Okul Öncesi Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Resim Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği) birinci ve dördüncü sınıf öğretmen adayları ile çalışılmıştır. Programlardan tek şube olanlarda öğrencilerin tamamı, birden fazla şube olanlarda random yoluyla seçilen öğretmen adayları örnekleme alınmıştır. 269 kişi birinci sınıf, 291 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 560 öğretmen adayı örnekleme oluşturmuştur.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada üç farklı ölçme aracı kullanılmıştır. Bunlar araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” ve Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” dir.

Araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ‘nda öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeyleri olmak üzere toplamda iki soru sorulmuştur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarını belirleyebilmek için Özelçi tarafından geliştirilen “Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin bilgi toplamaya isteklilik, öz düzenleme, çıkarımda bulunma, kanıta dayalı karar verme, neden aramaya açıklık olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 1, 3, 5, 7, 11, 14, 16, 17. maddeleri ise ters maddelerdir. Tamamen katılıyorum 5, katılmıyorum 1 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak maksimum puan 95, minimum puan ise 19’dur. Ölçekten alınacak 50–65 arası puanların ortalama olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Araştırmanın 19 maddeye ilişkin faktör yükleri .536 ile .744 arasında değişmektedir. Alt boyutlarına ilişkin güvenirlik katsayıları .52 ile .70 arasında değişmektedir [5].

Manolova tarafından geliştirilen “Mesleki Etik İlkeler Ölçeği” öğretmenlerin mesleki etik ilkeleri adı altında Türkçe ile Rusça dillerinde Topluma, Okula, Mesleğe, Meslektaşlara, Öğrencilere ve Velilere yönelik mesleki etik ilkeler olmak üzere toplam altı alt ölçekten oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan ifadelerin puanlamaları; 1 – 1.79 arası “hiçbir zaman”; 1.80 – 2.59 arası “az”; 2.60 – 3.39 arası “orta”; 3.40 – 4.19 arası “büyük ölçüde” ve 4.20 – 5.00 arası “tamamen” şeklinde belirlenmiştir. Topluma Yönelik Mesleki Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,92 ve Rusça ölçekte ,81 olarak bulunmuştur. Okula Yönelik Mesleki Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,85 ve Rusça ölçekte ,76 olarak bulunmuştur. Mesleğe Yönelik Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,93 ve Rusça ölçekte ,85 olarak bulunmuştur. Meslektaşlara Yönelik Mesleki Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,92 ve Rusça ölçekte ,85 olarak bulunmuştur. Öğrencilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,94 ve Rusça ölçekte ,94 olarak bulunmuştur. Velilere Yönelik Mesleki Etik İlkeler Alt Ölçeği Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı Türkçe ölçekte ,83 ve Rusça ölçekte ,80 olarak bulunmuştur [9].

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler SPSS 17,0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerin yanı sıra öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ve algıladıkları mesleki etik ilkelerin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre analizinde Mann Whitney-U testi, Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek için Pearson korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Ayrıca tüm analizlerde .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

3. Bulgular

3.1. Eleştirel Düşünme Tutumuna İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının cinsiyete göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 1’de öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre eleştirel düşünme tutumları ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss
Kız	376	74,03	7,97
Erkek	184	74,40	8,30

Tablo 1’e göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarında $\bar{X} = 74,03$ iken erkek öğretmen adaylarında $\bar{X} = 74,40$ ’dır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumu ölçeği puan ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre U- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	Kız	376	279,11	104945,00	34069,00	,771
	Erkek	184	283,34	52135,00		
Neden Aramaya Açıklık	Kız	376	284,13	106833,00	33227,00	,445
	Erkek	184	273,08	50247,00		
Çıkarımda Bulunma	Kız	376	274,39	103171,50	32295,50	,195
	Erkek	184	292,98	53908,50		
Bilgi Toplamaya İsteklilik	Kız	376	275,12	103443,50	32567,50	,256
	Erkek	184	291,50	53636,50		
Kanıtı Dayalı Karar Verme	Kız	376	283,81	106711,50	33348,50	,486
	Erkek	184	273,74	50368,50		
Öz Düzenleme	Kız	376	272,03	102283,00	31407,00	,075
	Erkek	184	297,81	54797,00		

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Eleştirel düşünme tutumu toplam ve alt ölçek puanlarına bakıldığında kadın ve erkek öğretmen adaylarının puanları yaklaşık aynıdır. Aşağıda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sınıf düzeyine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 3'te öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss
Bir	269	74,10	7,71
Dört	291	74,19	8,41

Tablo 3'e göre eleştirel düşünme tutum ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları birinci sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X} = 74,10$ iken dördüncü sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X} = 74,19$ 'dur. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutum Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre U-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Eleştirel Düş. Tutum Ölç. (Top)	Bir	269	278,01	74783,50	38468,50	,726
	Dört	291	282,81	82296,50		
Neden Aramaya Açıklık	Bir	269	269,38	72463,00	36148,00	,116
	Dört	291	290,78	84617,00		
Çıkarımda Bulunma	Bir	269	275,28	74049,00	37734,00	,456
	Dört	291	285,33	83031,00		
Bilgi Toplamaya İsteklilik	Bir	269	289,07	77761,00	36833,00	,223
	Dört	291	272,57	79319,00		
Kanıtı Dayalı Karar Verme	Bir	269	274,36	73801,50	37486,50	,384
	Dört	291	286,18	83278,50		
Öz Düzenleme	Bir	269	287,36	77301,00	37293,00	,331
	Dört	291	274,15	79779,00		

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutum ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Eleştirel düşünme tutumu toplam ve alt ölçek puanlarına bakıldığında birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının puanları yaklaşık olarak aynıdır.

3.2. Algılanan Mesleki Etik İlkeler İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin cinsiyete göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 5'te öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre mesleki etik ilkeler ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss
Kız	376	312,79	33,97
Erkek	184	304,80	33,92

Tablo 5'e göre mesleki etik ilkeler ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları kız öğretmen adaylarında $\bar{X}=312,79$ iken erkek öğretmen adaylarında $\bar{X}=304,80$ 'dir. Öğretmen adaylarının mesleki etik ilkeler ölçeği puan ortalamaları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına Mann Whitney U testi ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre U- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	Kız	376	295,63	111157,50	28902,50	,002
	Erkek	184	249,58	45922,50		
Topluma yönelik	Kız	376	290,84	109356,00	30704,00	,030
	Erkek	184	259,37	47724,00		
Okula yönelik	Kız	376	297,10	111710,50	28349,50	,000
	Erkek	184	246,57	45369,50		
Mesleğe yönelik	Kız	376	293,99	110538,50	29521,50	,005
	Erkek	184	252,94	46541,50		
Meslektaşlara yönelik	Kız	376	291,74	109693,50	30366,50	,018
	Erkek	184	257,54	47386,50		
Öğrencilere yönelik	Kız	376	294,94	110898,00	29162,00	,002

	Erkek	184	250,99	46182,00		
Velilere yönelik	Kız	376	290,44	109204,00	30856,00	,037
	Erkek	184	260,20	47876,00		

Tablo 6'yı incelediğimizde öğretmen adaylarının mesleki etik ilkeler ölçeği ve alt ölçeklerinden elde edilen puanların cinsiyete göre "kız" öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur ($p < .05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında kız öğrencilerin algıladıkları mesleki etik ilkelerin erkeklerin algıladıkları mesleki etik ilkelerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sınıf düzeyine göre dağılımları incelenmiştir. Tablo 7'de öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre mesleki etik ilkeler ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Sınıf Düzeyi	N	\bar{X}	ss
Bir	269	309,28	33,34
Dört	291	310,98	34,88

Tablo 7'ye göre mesleki etik ilkeler ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları birinci sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X} = 309,28$ iken dördüncü sınıf öğretmen adaylarında $\bar{X} = 310,98$ 'dir. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkelerin sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin analiz sonuçları, ölçeğin her bir alt boyutu ile birlikte Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Mesleki Etik İlkeler Ölçeği Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre U- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P
Mesleki Etik İlkeler Ölç. (Top)	Bir	269	274,51	73843,50	37528,50	,400
	Dört	291	286,04	83236,50		
Topluma yönelik	Bir	269	279,04	75061,50	38746,50	,837
	Dört	291	281,85	82018,50		
Okula yönelik	Bir	269	283,70	76316,50	38277,50	,651
	Dört	291	277,54	80763,50		
Mesleğe yönelik	Bir	269	277,80	74727,50	38412,50	,703
	Dört	291	283,00	82352,50		

Meslektaşlara yönelik	Bir	269	273,10	73464,50	37149,50	,297
	Dört	291	287,34	83615,50		
Öğrencilere yönelik	Bir	269	273,16	73481,00	37166,00	,301
	Dört	291	287,28	83599,00		
Velilere yönelik	Bir	269	273,54	73583,50	37268,50	,327
	Dört	291	286,93	83496,50		

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleki etik ilkeler ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Mesleki etik ilkeler toplam ve alt ölçek puanlarına bakıldığında birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının puanları yaklaşık aynıdır.

3.3. Eleştirel Düşünme Tutumları ile Algılanan Mesleki Etik İlkeler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumu ölçeği ile mesleki etik ilkeler ölçeğinden elde ettikleri toplam puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Tablo 9’da öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerinin korelasyonu verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ile Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin Korelasyon Analizi

r	N	p
,193	560	,000

Tablo 9’u incelediğimizde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($r = ,193$; $p<0,05$).

4. Tartışma

Araştırmanın analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuca benzer olarak Şen, Özelçi, Akdere de çalışmalarında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumunun cinsiyete göre bir farklılık göstermediğine ulaşmıştır [10, 5, 11]. Öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre eleştirel düşünme tutumları analiz edildiğinde, eleştirel düşünme tutumunun sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonuca benzer olarak Özelçi de eleştirel düşünme tutumu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark bulamamıştır [5]. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerini inceleyen Ekinci ile Yüksel, Sarı-Uzun ve Dost da sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmışlardır. [12, 13]. Bu durumda sınıf düzeyi değişkeninin eleştirel düşünme tutumunu etkilemediği söylenebilir.

Araştırmada cinsiyete göre öğretmen adaylarının mesleki etik ilkeler ölçeği ve alt ölçeklerinden elde edilen puanların “kız” öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulguyu destekler nitelikte Obuz, Stedham, Yamamura ve Beekun, Dayanç da mesleki etik ilkeler konusunda kızlar lehine anlamlı farklılıklar bulmuştur [14, 15, 16]. Sınıf düzeyi değişkenine göre öğretmen adaylarının mesleki etik ilkeler ölçeği toplam ölçek ve alt ölçeklerden elde edilen puanların anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Obuz ile Altinkurt ve Yılmaz da benzer şekilde öğretmen adaylarının okumakta olduğu sınıf düzeyine göre etik görüşleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır [14, 17]

Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasındaki ilişkiye bakıldığında, eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = ,193$; $p < 0,05$). Yurt içinde yapılan araştırmalarda eleştirel düşünme ve etik arasındaki ilişkiyi ele alan bir çalışmaya ne yazık ki rastlanamamıştır. Yurt dışında Card “Etik Derslerinde Eleştirel Düşünmeyi Geliştirmek için Durum Çalışmalarının Kullanımı” çalışmasında etğin eleştirel yansıtıcı ahlak yapısından meydana geldiğini, etğin bir düşünme süreci olduğunu ayrıca eleştirel düşünme becerilerinin gelişiminin desteklenmesinin insanların daha etik düşünebilmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir [18]. Healey, Ribchester ve Ross “Etik Öğrenci: Lisans Programında Eleştirel Düşünme için Etik Öğretimi” çalışmasında da etik konular üzerinde düşünmenin eleştirel düşünme becerilerini geliştireceği ifade edilmiştir [19].

5. Sonuçlar

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda verilmiştir:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre, ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
2. Öğretmen adaylarının algıladıkları mesleki etik ilkeler, ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında “kız” öğrenciler lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ancak algılanan mesleki etik ilkeler sınıf düzeyine göre, ölçekten elde edilen toplam puan ve alt ölçeklerden elde edilen puanlar bağlamında anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.
3. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkeler arasında pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

6. Kaynakça

- [1] Demir M, Uluçınar U. Eleştirel Düşünmenin Önemi ve Öğretimi. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim* 2012; 146: 62-66.
- [2] Doğanay A. Üst Düzey Düşünme Becerilerinin Öğretimi. Doğanay A (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri içinde*. Ankara: Pegem; 2010, s. 304-352.
- [3] Aybek B. Konu Beceri ve Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Düzeyine Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora tezi*. Çukurova Üniversitesi, Adana; 2006.
- [4] Cüceloğlu D. *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sistem Yayıncılık; 1994.

- [5] Özelçi S Y. Eleştirel Düşünme Tutumunu Etkileyen Faktörler: Sınıf Öğretmeni Adayları Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın; 2012.
- [6] Pelit E, Güçer E. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara ve Öğretmenleri Etik dışı Davranışlara Yönelten Faktörlere İlişkin Algılamaları. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi 2006;2.
- [7] Paul R W. Ethics without Indoctrination. Educational leadership 1988;45(8):10-19.
- [8] Şimşek A. Araştırma Modelleri. Şimşek A (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri içinde. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını; 2012, s. 80-107.
- [9] Manolova O. Mesleki Etik İlkeler İlişkin Türkiye ve Moldova'daki İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Görüşleri. Yayınlanmamış Doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara; 2011.
- [10] Şen Ü. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks 2009; 1(2): 69-89.
- [11] Akdere N. Türkiye'de Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerileri, Eleştirel Düşünme Öğretimine Yönelik Tutumları ve Öz Yeterlik Seviyeleri. Yayınlanmamış Doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara; 2012.
- [12] Ekinci Ö. Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana; 2009.
- [13] Yüksel N S, Sarı-Uzun M, Dost Ş. Matematik Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2013; 1: 393-403.
- [14] Obuz Ü. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğiyle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana; 2009.
- [15] Stedham Y, H.Yamamura J, Beekun R I. Gender Differences in Business Ethics: Justice and Relativist Perspectives. Business Ethics: A European Review 2007; 16(2): 163-174.
- [16] Dayanç T. Sınıf Öğretmenliği Aday Öğretmenlerinin Mesleki Etik Konusundaki Görüşleri ve Mesleki Etik İkilimleri Çözümleme Biçimleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu; 2007.
- [17] Altinkurt Y, Yılmaz K. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2011; 22: 113-128.
- [18] Card R F. Using Case Studies to Develop Critical Thinking Skills in Ethics Courses. Teaching Ethics 2002; 3(1): 19-27.
- [19] Healey R L, Ribchester C, Ross K. The Ethical Student?: Teaching Ethics for Critical Thinking in the Undergraduate Curriculum. Society for Research into Higher Education Conference Proceedings 2011.